

גנזי המלך

קובץ שבועי בענייני יהדות מהוצאת **ארבע כנפות** 284

להזמנת עלונים ולפרסום טל: 03-6777779 מופץ בכל הארץ ב-40,000 עותקים

"וַיִּגַשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי יִדְבָר נָא עִבְדְּךָ דָּבַר בְּאָזְנִי אֲדֹנָי וְאֵל יַחַר אַפְּךָ בְּעַבְדְּךָ"

הלם הבושה

מתוך דרשותיו של הרב אמנון יצחק שליט"א

כשענה להם יוסף: "חֲלִילָה לִי מַעֲשׂוֹת זֹאת הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הִגְבִּיעַ בְּיָדוֹ הוּא יִהְיֶה לִי עֶבֶד וְאַתֶּם עֲלֹו לְשִׁלּוֹם אֶל אֲבִיכֶם" ראו בזה שאין כאן גזירה מן השמים להענישם עבור חטא מכירת יוסף, דא"כ היה צריך להיות בהיפוך שהם יהיו עבדים ובנימין שלא היה במכירתו יעלה אל אביו. לכן: "וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה" למלחמה! שאם אין גזירת שמים רק מפני שאתה בעל בחירה, רצונך להרשיע, נעמוד כנגדך בכח!

רואים אנו מכאן באיזה אמונה חזקה היו חיים השבטים הקדושים. ולמדנו שאם אירע איזה צרה, או מחלה ח"ו, ידע האדם שאין העולם הפקר וכל דבר בא בהשגחה הפרטית וכשאחז"ל ('חולין' ז): "אֵין אִדָּם נִוְקָף אֲצַבְעוֹ וְכוּ". דבר קל ביותר אינו נעשה מעצמו ח"ו, הכל מן השמים. כמ"ש: "מִהָ מַצְעָדִי גָבַר כּוֹנְנִי" (תהלים' לו). הנה אחד יוצא מהבית ומכונית פגעה בו רח"ל ופשוט שאם היה יוצא רגע אחד לפני זה, או רגע לאחריו, לא היה נפגע כלל. אבל "מִהָ מַצְעָדִי גָבַר כּוֹנְנִי" שיצא בדיוק ברגע זה ושהמכונית תעבור ברגע זה.

ולכן כשהשבטים הקדושים ראו הצרה הזאת עליהם ויודעים היו שאין בהם שמץ חטא אחר, התוודו ואמרו: "אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ... עַל כֵּן בָּאָה אֵלָינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת". וכן יהודה ראה שנענש נוראות במשך כ"ב שנים אלו; כי נשא אשה ומתה. וכן שני בנים מתו לו בצעירותם. ותמר כלתו יושבת עגונה. ואח"כ המעשה בגדי עזים, והוא פוסק דינה "הוֹצִיאָהּ וְתִשְׂרָף" ('בראשית' לח). ולבסוף הוצרך להודות בפני כל "צִדְקָה מִמֶּנִּי!" בזיון נורא אשר

עֲבָדְךָ" - "יודעים אנו שלא סרחנו, אבל מאת המקום נהיתה להביא לנו זאת. מצא בעל חוב לגבות את חובו" ע"כ והכונה היתה על מכירת יוסף...

וראה אגב, עד כמה מגיעה גדולתם וקדושתם של השבטים, דמזה שהודו רק בחטא של מכירת יוסף ולא זולת זה, הרי שבדקו וחקרו אחר מעשיהם במשך כל ימי חייהם ולא מצאו שום חטא ועון אלא זה של מכירת יוסף. ונתבונן נא אם אנחנו יכולים למנות כמה עבירות עברנו ביום אחד בלבד, כמה לשה"ר ורכילות הסתכלות אסורות והרהורים רעים וכו' וכ"ש בשבוע ובחדש ושנה הרי יגיעו למאות ואלפים, 'אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה'!

"וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו אַבְל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אֲחִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרָת נַפְשׁוֹ בְּהַתְּחַנְּנוֹ אֵלָינוּ וְלֹא שָׁמְעֵנוּ" ('בראשית' מב). כותב ה'ספורנו': שלא התוודו על עצם המכירה, כי בזה היו סבורים גם בשעה ההיא שהם צודקים. אלא כך אמרו; אע"פ שהיה רודף, מ"מ היה לנו לרחם עליו "בְּהַתְּחַנְּנוֹ אֵלָינוּ... עַל כֵּן בָּאָה אֵלָינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת" מדה כנגד מדה. שאנו התאכזרנו על אחינו משום כך מתאכזר עלינו כעת האיש הזה. "וַיַּעַן רְאוּבֵן אֶתֶם לֵאמֹר הֲלוֹא אֶמְרַתִּי אֵלֵיכֶם לֵאמֹר אֵל תַּחֲטְאוּ בְּיָדִי וְלֹא שָׁמַעְתֶּם וְגַם דָּמוֹ הִנֵּה נִדְרָשׁ" כלומר: אין חטא הנדרש עתה האכזריות בלבד כאשר חשבתם, אבל "גַּם דָּמוֹ הִנֵּה נִדְרָשׁ" שחטאתם לשפוך דם נקי, שלא היה בן מות. ע"ש.

עכ"פ הגיעו כולם להכרה והתוודו על עצם המכירה שמכרוהו לעבד ומדה כנגד מדה נענשו להיות עבדים. ולכן קבלו עליהם דין שמים ואמרו: "הִנְנוּ עֲבָדִים לֵאדֹנָי". אבל

אחז"ל; שנגש גם למלחמה, אם יעמוד יוסף על דעתו ולא יוותר ודבר אליו קשות, כמבואר בפרשה. ויש להתבונן באיזו טענה בא יהודה אליו כעת, הלא יהודה עצמו אמר לו: "הִנְנוּ עֲבָדִים לֵאדֹנָי גַּם אֲנַחְנוּ גַּם אֲשֶׁר נִמְצָא הִגְבִּיעַ בְּיָדוֹ" ('בראשית' מד). והוא עונה להם בעדינות גדולה: "חֲלִילָה לִי מַעֲשׂוֹת זֹאת" ורוצה לקחת לעבד רק "הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הִגְבִּיעַ בְּיָדוֹ", א"כ, מה אירע שבא לכלל כעס גדול כזה ונגש למלחמה, הלא דבר הוא!

אך הנה ידוע שעשרה הרוגי מלכות נדונו בשעתם למות במיתות משונות ואכזריות מאד ואחז"ל שנתנו עיניהם בר' ישמעאל והוא כהן גדול שידע שם המפורש שיעלה למרום ויתוודע אם גזרה זאת היא מן השמים. ומצינו בחז"ל כמה פעמים שנתנו עיניהם במי שהיו צריכים להענישו ועשאוהו גל של עצמות. והתנאים כמו שהיו יכולים להשתמש בשם המפורש לעלות השמימה, היו יכולים ודאי גם להרוג את כל השונאים בהבטה אחת.

וכונתם בזה כי רצו להתוודע, שאם אמנם הגזירה היא מן השמים יקבלו דין שמים עליהן וימסרו עצמן ואם לאו יתנגדו להם ואז היו עושים מכל השונאים עפר ואפר. ואכן כאשר ר' ישמעאל עלה למרום פגע במלאך גבריאל ושאל אותו ע"ז ויען גבריאל ויאמר: 'קְבְּלוּ דִין שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם!' כיון שמע כן ירד והגיד לחבריו ומיד מסרו עצמן למיתה וקבלו עליהם דין שמים באהבה.

עפ"ז נבין היטב כל הפרשה שעמדנו עליה; דהנה מה שאמרו השבטים: "הָאֱלֹקִים מָצָא אֶת עֵוֹן עֲבָדֶיךָ הִנְנוּ עֲבָדִים לֵאדֹנָי" ודאי לא כיוונו על הגביע וכמו שפירש רש"י: "הָאֱלֹקִים מָצָא אֶת עֵוֹן

גנזי המלך דברים הטעונים גניזה גנזי המלך דברים הטעונים גניזה

המשך מעמ' 1 >>>

רק יהודה היה יכול לעמוד בניסיון כזה. מכל אלו הדברים הבחין יהודה כי עליו יש תביעה מיוחדת בשמים, היות והוא אמר לאחיו: "מה פצע פי נהרג את אָחִינוּ" (שם לז). ושמעו אליו. אילו היה אומר להם: "נחזירה אל אבינו", היו ג"כ נשמעים לו. לכן: "נִיאָמַר יְהוּדָה מַה נֹאמַר לְאֲדָנָי מַה נִדְבַר" (שם מד). ועתה נתבונן עוד; הנה גבורתם היה להפליא כמבואר בחז"ל, שיהודה לקח חתיכות ברזל ושברם בשיניו וכל גבורי מצרים לא היו יכולים לעמוד בפניהם, עד כדי איום להחריב כל מצרים, אם לא יחזירו להם את בנימין. וראה זה פלא! הגבורים הללו הראו כ"כ כח וגבורה שהרתיע כל גבורי מצרים וכל המדינה היתה בסכנת כליה, אמנם כל כחם היה עד שלא ידעו את יוסף, אך מיד כשנתגלה אליהם ואמר להם: "אֲנִי יוֹסֵף" (שם מה). נמס כל גבורתם וניטל מהם כחם ונעשו כאלמים לא יפתחו פיהם, ככתוב: "וְלֹא יִכְלוּ אָחָיו לְעֲנוֹת אֹתוֹ פִּי נִבְהָלוּ מִפְּנָיו" ופירש"י: "נִבְהָלוּ מִפְּנָיו" - 'מפני הבושה'! עד כדי כך נפחדו נבהלו והתביישו. ובמדרש 'תנחומא' ('ויגש' ה) אמרו: שמגודל הפחד והבושה 'פרחה נשמתן ולא יכלו לענות

אותו' אלא שבא מלאך והחזירן. אכן גם כאן בעוה"ז, אם האדם רק לא ילך בהליכות חייו כסוס כפרד ויתבונן במעשי ה' ויסתכל בעין חודרת בבריאה, הרי ימלא פחד מפני הדר גאון השי"ת. ככתוב: "שֹׁאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וְרֹאוּ מִי כְּרָא אֱלֹהִים" ('ישעיה' מ). כי באמת האדם אם יתבונן למטה כאן בארץ, ג"כ מספיק לו להתפעל מאד, אלא מכיון שהוא נולד על הארץ וגדל בה ודורס תמיד עליה, אין לכו מתעורר. לכן אמר הכתוב: "שֹׁאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם" כלומר: העלו עיניכם למרום שם עוד לא הורגלתם "וְרֹאוּ מִי כְּרָא אֱלֹהִים!" והנה אנו לא מתבישים כלל ואפילו לעבור עבירות רח"ל, אבל כ"ז מפני שהגוף הוא לבוש בשרי, מסתיר וחוצץ בפני עיני השכל הזך היא הנשמה העליונה. ולכן אין האדם מרגיש חרפתו כאן בעוה"ז וממלא בגאווה ובזו כל רצונו ותאוותיו. אבל כשהגוף ינוח "וְהָרִיחַ תְּשׁוּב אֶל הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נִתְּנָה" ('קהלת' יב). כשישאר האדם כפי מה שהוא עיקר האדם, היא הנשמה הקדושה, שכל נבדל בלא לבוש וכסות בשרי, אז הלא תרגיש בושה במלוא המובן. וזהו משאחז"ל: 'אוי לנו מיום הדין,

אוי לנו מיום התוכחה' ('בראשית רבה' צג). יוסף קטן שבשבטים היה ולא יכלו אחיו לעמוד מפני תוכחתו, ק"ו כשהקב"ה יוכיח את האדם לפי מה שהוא. לפי מה שהוא אדם קאי, כשיעמוד עיקר האדם לפני הבושה בלא חציצת הדם והבשר. וכמ"ש הר"י ז"ל ('אבות') שיעקר הגיהנם הוא הבושה. אחרי שהנפש מזדככת בגיהנם של אש מתחיל הגיהנם של בושה, היינו: שהנשמה מתעטפת בבושתה. וכל מה שהנשמה נבדלת יותר מהגוף מרגישה יותר הבושה מלפניו יתברך, לאמר: "מה עשיתי, איך לא היה פחד אלקים לנגד עיני?" וזהו מ"ש רבנו יונה; שהגיהנם היותר גדול וקשה הוא הבושה. והנה השבטים הקדושים היו זכים וטהורים כל כך, שכיון שהרגישו בטעותם שטעו ביוסף ובמכירתו שחשבוהו לרודף וכעת ראו שהוא צדיק גמור, נבהלו מפניו ונתביישו כל כך, עד שפרחה נשמתם מחמת בושה. א"כ, ק"ו כשיבוא הקב"ה ויוכיח את כל אחד ואחד לפי מה שהוא, על אחת כמה וכמה תשיג ותרגיש הנשמה הקדושה את הבושה מלפניו יתברך. 'אוי לנו מיום הדין,' אוי לנו מיום התוכחה! ('לב אליהו'). ■

הכונו למלחמה על תל אביב

עם הרב **אמנון יצחק שליט"א**

היכל התרבות אליהו סעדון 87 אור יהודה
ביום שני יא' טבת 28/12/09

כניסה 10 ש"ח

השערים יפתחו ב-20:00

אולמי פאר הדקלים 60 פרדס חנה
ביום שלישי יב' טבת 29/12/09

כניסה 10 ש"ח

השערים יפתחו ב-20:00

מתנ"ס קרית משה גבריאלוב 20 רחובות
ביום רביעי יג' טבת 30/12/09

כניסה 10 ש"ח

השערים יפתחו ב-20:30

ההרצאות מאובטחות

כל הזכויות שמורות לארגון "שופר"

שידור חי באתר 'שופר' WWW.SHOFAR.NET

וב'שופר ניוזטל' 054-4007779

הלכה

מדיני הגבהת תינוק כשבידו דבר המוקצה

ההלכות שלפנינו מבוססות עפ"י השו"ע וה'משנה ברורה'

[ויעוין ב'חיי אדם' שהוסיף שכן הוא הדין בשאר דברי ערך שיש לחוש לכך]. (שט א).

יש הסוברים: שאסרו חכמים אפילו לאחוז ביד התינוק כשהתינוק הולך ברגליו, כיון שיש לחוש שיאמרו האנשים שכמו שהותר לילך עמו יד ביד כך הותר להגביהו על ידיו. ויש הסוברים: שבאופן זה שהאב רק אחוז ביד התינוק והולך עמו לא אסרו ונחלקו גם האחרונים בהכרעת ההלכה בזה. (שט א וביאוה"ל ד"ה: 'וי"א').

יש שעוררו שלפעמים תינוק נוטל דבר מוקצה בעל ערך וחוששים שמא יאבדו, אסור לטול יד התינוק ולנענעו כדי שיפול ממנו החפץ, כיון שטלטול כזה נחשב טלטול מן הצד, שאסרוהו חכמים במוקצה אפילו במקום הפסד. ('שבות יצחק' יא ב בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א). ■

שברשות הרבים יש איסור העברת כל דבר מן התורה ואפילו אינו מוקצה. וכיון שהאב מחזיק בידו את בנו והאבן ביד הבן, הרי זה כאילו נוטל האב את האבן עצמה. ולא התירו חכמים אלא את איסור טלטול המוקצה בחצר שהוא מדרבנן. (שט ס"א).

גם במקום שהתירו הגבהת התינוק על ידיו, אם נפל האבן מידי התינוק אסור לאב להגביה את האבן וליתנה לו, כיון שלא התירו טלטול מוקצה בידים ממש. ובאופן זה שנפל יוריד האב את התינוק מידיו והתינוק בעצמו יוכל להגביה את האבן מן הקרקע, כשלאחר מכן יוכל אביו להגביהו שוב. (שט ס"ב).

במקום שהתינוק מחזיק בידו מטבע, לא התירו חכמים לאב להגביהו כשהמטבע בידו, כיון שיש לחוש שמא יפול המטבע מן התינוק ולחביבות הממון אצל האב ישכח ויגביהנו בידו.

כבר נתבאר כמה פעמים שעצים ואבנים הרי הם בכלל מוקצה מחמת גופו ואסורים בטלטול בשבת. וכמו שאסור לטלטלם בידים, כמו כן אסור לטלטלם אגב דבר אחר, כגון: שמטלטל כמה דברים של היתר ועל גבם האבן. אולם לפעמים התירו חכמים משום הצורך לטלטל באופן זה וכפי שיתבאר בסמוך.

תינוק שיש לו געגועין לאביו, כלומר: שאם לא יטלו אביו על ידיו יתכן שיחלה התינוק ומחזיק התינוק אבן בידיו באופן שאם ישליכו את האבן מידו יבכה התינוק, מותר לאדם להגביה את התינוק בידיו אף שעל ידי זה הוא מטלטל גם את האבן שבידו, שלא גזרו חכמים איסור טלטול מן הצד, במקום שיש צער לתינוק. (שט א ס"ב).

אמנם ברשות הרבים אסור להגביה את התינוק כשיש בידו דבר מה, כיון

הליכות עולם

שאלות מעשיות בהלכות שבת, לפי פסקי ה'משנה ברורה'

נערכו במסגרת מפעל 'הליכות עולם' ע"י הרה"ג רם כהן שליט"א

אביהם כי אינו בטוח שמותר לעשות זאת בשבת. מה הדין בזה ומדוע?

תשובה: אסור.

מקור הדין כתוב בשו"ע (שם): **השלג והברד אין מרסקין אותם, דהיינו: לשברם לחתיכות דקות כדי שיזובו מימיהם**. וכתב ה'משנה ברורה' (לג לט): שדבר זה דומה למלאכה, שבורא מים אלו ואסור מדרבנן. וטעם נוסף בדבר; גזירה שמא יסחוט את הפירות העומדין למשקין.

וכתב עוד השו"ע: **'דורס שלג ברגליו ואינו חושש'**. וכתב ה'משנה ברורה': שאף אם השלג נימוח וזב על ידי זה מותר, כיון שהוא אינו מתכוין לזה. והט"ז כתב: כיון שהוא דבר שאי אפשר להזהר בו לא גזרו חכמים. ושתי ההיתרים הללו לא שייכים במקרה של השאלה. ■

ה'משנה ברורה' (לג לט): **'דכיון שלא עשה מעשה בידים לא גזרו בו חכמים. ויש מתירין אפילו לרסק בידים לתוך הכוס'**. והטעם כיון שנתערב במה שבתוך הכוס ואינו עומד בפני עצמו לא גזרו בו כלל.

ריסוק קוביות קרח

שלא בתוך מים

□ **שאלה מעשית:** בני משפחת כהן התארחו בשבת בבית הבראה. בסעודת הבקר נפלה מידו של אחד המלצרים קערת פלסטיק גדולה ובה קוביות קרח. הילדים שבמקום החלו לדרוך להנאתם על קוביות קרח ולרסקם, משרצו ילדי משפחת כהן להצטרף אליהם, אמר להם

ריסוק קוביות קרח

בתוך מים

□ **שאלה מעשית:** כשחוזר יעקב בשבת מהשיבה לביתו הגישו לו כוס מים עם קוביות קרח, יעקב שרצה שהקרח ימס מהר ויקרר היטב את המים לקח כפית והחל לרסק במרץ את הקוביות שבכוס. אביו שראה במעשיו הציע לו לבדוק תחילה אם מותר להמיס באופן זה. מה הדין ומדוע?

תשובה: יש בזה שתי דעות.

כתב השו"ע (שכ ט יג): **'השלג והברד אין מרסקין אותם, דהיינו: לשברם לחתיכות דקות כדי שיזובו מימיהם, אבל נותן הוא לתוך כוס של יין או מים והוא נמוח מאליו ואינו חושש'**. וכתב

"וּלְבַנְיָמִן נָתַן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וְחֲמֵשׁ חֲלִפֹת שֶׁמֶלֶת"

כל הקושיות והתמיהות יתורצו באחת

נתן להם השלשים כסף ואת כל זה נתן לבנימין שלא היה שותף במכירתו.

"וּלְאָבִיו שְׁלַח כְּזֹאת" (מה כג)

מה ביאורה של התיבה **"כְּזֹאת"**? היה לו לכתוב ולומר: **"וּלְאָבִיו שְׁלַח עֲשָׂה חֲמֵשׁ חֲלִיפֹת"** וכו', כתב בזה רבנו אפרים ז"ל שבא לרמז: שבמנחה שלח יוסף ליעקב אביו נמצא ג"כ מספר **"ש"** כדרך שנתן לבנימין, כיצד? **"עֲשָׂה חֲמֵשׁ חֲלִיפֹת... וְעָשָׂר אֲתַנֶּה"** הרי יחד: **עשרים, בְּרַחֵם וּמְזוֹן** סופי התיבות (**ר, מ, ג**), עולים למנין: **רצ** כלומר: מאתים ותשעים צרף אליהם את עשרת החמורים ועשר האתונות, הרי יחד: **שלוש מאות עשר כמנין: ש"**.

"וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וְכָל אֲשֶׁר לוֹ" (מו א)

בהמשך בפסוק ה' כתוב: **"וַיִּשְׂאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יַעֲקֹב אֲבִיהֶם... בְּעֵגְלוֹת אֲשֶׁר שְׁלַח פְּרָעָה"**. ויש לתמוה: למה כאן לא נזכר שנסעו עם העגלות? ומובא בשם המהר"ל דיסקין זצ"ל, לבאר: שנסיעתו כאן היא מה שנסע תחילה לבאר שבע, לזבווח וזבחים ולדעת אם רצון ה' שירד למצרים או לא וכיון שעדיין היה מסופק אם ירד למצרים לא רצה להשתמש עם העגלות של פרעה, שהרי פרעה נתן להם רק על מנת שיבואו למצרים ורק אחרי שהקב"ה ציוה אותו לרדת למצרים, שוב יכול היה ליסע עם העגלות הללו. ואז הוזכר שנסע באלו העגלות.

"וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב יַעֲקֹב" (מו ב)

יש טעם פסק בין התיבות **"יעקב יעקב"**. כתב בזה רבנו אפרים ז"ל: לפי שעד עתה היה יעקב במצב של דאבון ואנחות. ומעתה שיפסק הדאגה, יקרא יעקב בשמחה. ופנים חדשות באו לכאן. ועוד: שאין דור שאין מבני יעקב ביסורין

"וּלְבַנְיָמִן נָתַן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וְחֲמֵשׁ חֲלִיפֹת שֶׁמֶלֶת" (מה כב)

כתב רבנו אפרים ז"ל לבאר: מדוע נתן לו שלש מאות כסף וחמש חליפות; כי מעוט חליפות הוא שתים, נמצא שחמש חליפות היינו: חמש פעמים שנים, שזהו יחד עשר חליפות. נמצא הכל ביחד כמנין: **ש"י - ש - כסף וי - חליפות**. ומעתה כיון שאמרו חז"ל במסכת 'סוטה' (לו:), שהיה בנימין קורא שמם של עשרת בניו על שם מכירת אחיו יוסף, כשתקח למנין ראשי התיבות של בנימין ועשרת בניו (**"בְּנֵימִן בְּלַע וְכַכּוּר וְאֲשָׁבֵל גְּרָא וְנַעֲמָן אַחִי וְרֵאשׁ מִפִּים וְחַפִּים וְאָרְדִּי"**) ('בראשית' מו) יעלה מספרם למנין מדויק של: **ש"י**, (בבבאגנארמחא = ש"י).

ועוד טעם כתב: על פי מה שאמרו במדרש: **"אמר יוסף לבנימין: אני ואתה בני רחל"** ותיבות בני רחל עולים למנין: **ש**. ו-י חליפות היו לעשרת בניו, שקראן על שם מכירתו. **"אמר לו הקב"ה ליוסף: אתה נתת לבנימין אחיך ש"י לפי שהיה חביב בעיניך יותר משאר אחיך, חייך באותה מידה אתנהג עם אוהבי וכל מי שהוא חביב לפני אתן לו ש"י עולמות"**, שנאמר: **"לְהַנְחִיל אֶהְבִּי יִשׁ"** ('משלי' ח). וזהו שאמר הכתוב בתיילים: **"נִהַג כְּצֵאֵן יוֹסֵף"** (פ ב).

עוד נמצא כתוב בו **"שלוש מאות כסף"** שנתן לו, רמז בזה: שעתידין בני ישראל להרוג ע"י מרדכי שהיה מזרעו; **"שלוש מאות איש"** ומה שנתן לו חמש חליפות רמז: שיהרגו עוד ביום הנוסף בשושן **"חמש מאות איש"**. ועוד רמז: שמרדכי שהוא מזרעו יצא מאת המלך לבוש בחמשה לבושי מלכות, שנאמר: **"וּמַרְדֵּכִי יֵצֵא מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלִבוֹשׁ מַלְכוּת תְּכֵלֶת וְחֹר וְעֹטְרַת זָהָב גְּדוּלָה וְתִכְרִיף בּוּץ וְאַרְגָּמָן"** ('אסתר' ח). ועוד הביא בשם החסיד ז"ל: לבאר טעם נתינת שלש מאות כסף; כי אמרו חז"ל במסכת 'גיטין' (מד:): **ש'המוכר עבדו לגוים, קונסין אותו לפדותו עד עשרה בדמיו'** ודמי עבד אמרה תורה ('שמות' כא לב) שהוא **"שְׁלֹשִׁים שְׁקָלִים"**, לכך קנס לכל אחיו שהיו עשרה שהשתתפו במכירתו שלשים כסף. נמצא סך הכל שלש מאות כסף וקנסם בזה שלא

נאמר בפרשה: **"וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו אֲנִי יוֹסֵף"** ('בראשית' מה). הנה במשך כל הזמן מאז באו בפעם הראשונה למצרים **"לְשֹׁכֵר בָּר"** ויוסף התנכר אליהם חשרם במרגלים ודבר עמם קשות, שאלו איש את אחיו קושיות רבות, מה זה ועל מה זה, חפשו עצות והאשימו איש את אחיו. וכן בפעם השניה תמהו ושאלו: **"מה זאת עֲשָׂה אֱלֹקִים לָנוּ"** עד ... שמעו מפי אחיהם את שני התיבות: **אֲנִי יוֹסֵף** מיד טרו הקושיות, נפלו התמיהות והספיקות והענין נתבהר להם כל הצורך.

היה מוסיף על כך רבנו הח"ח ואומר: כמו כן כאשר ישמע העולם את שתי המילים **"אני ה"** יתורצו ממילא כל הקושיות והתמיהות שאנו עומדים ומתמיהים על הנהגת העולם, כל מה שהיה לכאורה לפלא בעינינו יתבהר ברגע זה, יתבררו ויתחווירו כל הענינים, עד שיראו כל בשר יחדיו כי יד' היא שעשתה הכל לטובתנו.

"כִּי עֲבָדָה עָרַב אֶת הַנְּעָר" (מד לב)

כתבו רבנו אפרים ז"ל: **וה'רוקח ז"ל: י"ט** פעמים קראו השבטים את עצמם בתואר עבדים בפרשה זו וכנגד כך יצאו מאפרים שהיה בנו של יוסף **י"ט** מלכים שמלכו על כל שבטי ישראל.

"לֹא אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי" (מה ח)

כתב רבנו אפרים ז"ל: **שלוש פעמים** הוזכר לשון שליחות בזה; **"לְמַחֲיָה שְׁלַחְנִי אֱלֹקִים"**, **"וַיִּשְׁלַחְנִי אֱלֹקִים"**, **"לֹא אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם"** והוא כנגד ג' דיבות שהוציא יוסף עליהם, (שהיו אוכלין אבר מן החי. ומזלזלין בבני השפחות. וחשודין על העריות) וכנגד נמכר יוסף ג' פעמים, (ישמעאלים, מדנים, מצרים). וכן השתחוו לו אחיו ג' פעמים, כמו שנאמר: **"וַיִּשְׁתַּחֲוּ לוֹ אֲפִים אֲרָצָה"** ('בראשית' מב). ונאמר: **"וַיִּשְׁתַּחֲוּ לוֹ אֲרָצָה"** (שם מג). ונאמר: **"וַיִּקְרְאוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּ"**. וכנגד זה הושמו האחים על ידו ג' ימים במשמר.

גנזי המלך דברים הטעונים גניזה גנזי המלך דברים הטעונים גניזה

ומבאר בזה הנצי"ב בספרו 'העמק דבר': שכאן היה להם מקנה וממילא אמרו: "לְמַה נָמוֹת נִגְדָה" היינו: מרחוק מעט מעט. אבל להלן כאשר תם גם הכסף וגם הבהמה, אמרו: "לְעֵינֵיהָ" כלומר: לדרך ממש. ■

כאלו שמות השבעים נפש הזכרו כל אותיות הא"ב פרט לאות ט' שלא נזכרה בהם כלל. כי אחר מנין רדו שנים קבלו עשרת הדברות שלא נזכר בהן ג"כ האות ט'. ולכך נזכר ב'הילים' במזמור כ: "וְעֵנָה ה' בְּיוֹם צָרָה" עד "בְּיוֹם קְרָאנוּ" ס"ז תיבות כמנין סז הזכרים שבאו מצרימה וג' התיבות: "לְמַנְצָה מְזֻמֹּר לְדָוָד" הם כנגד ג' הנקבות: דינה, סרח ויוכבד. ובזה המזמור ג"כ לא נזכרה האות ט'.

ומשבחים להקב"ה והוגים בתורה יומם ולילה וגולין אחר פרנסתם.

"אלה בני זלפה... שש עשרה נפש" (מו יח)

ארגון "ותתפלל חנה"
 כולל מדרש ראובן

שבת נופש ופיוט
 במלון "כינר קלאסיק" המפואר
 בתאריך כב'-כג' טבת תש"ע
 פרשת "שמות" 8-9/1/2010 (למנינם)

בהשתתפות:
 הרב יצחק כהן צמח שליט"א רב שכונת נאות רחל בחולון
 והפייטן דוד שלמה שירו נעים זמירות ישראל

הצנעה:
 ✓ אור כניר ✓ אביר כולס ✓ סונג שגור
 ✓ ג' ק"צ'י סאונד ✓ קסאלוויג אלדיס ✓ זמירי הקסוג

נותנו אדריס אחרונים
 באחיר אבצא 880 ש"א לטוב אדרי זולן

הזרלת ענקה! טבעת צבא אינס ובנינו נושא פרסיס

לפרטים: נפתלי 054-7005001
 אייל 052-5500654

בספר 'קול אליהו' הביא בשם הגר"א ז"ל: הנה מספר בני האמהות היה כפול ממספר בני השפחות; לכל גבירה היה פעמיים כמו שפחתה. כי בני לאה היו: לב, (ורק יוכבד השלימה למנין ל"ג לדעת רבותינו. ולדעת הזוה"ק; יעקב עצמו השלים. ועיין בבעה"ת) ואילו בני זלפה שפחתה היה החצי והוא: טז. בני רחל היו: יד ואילו בני בלהה שפחתה היו: ז, עי"ש.

ויש להוסיף בזה מה שנאמר בפרשת וירא: "וַיַּגֵּד לְאַבְרָהָם לֵאמֹר הִנֵּה יֶלְדָה מִלְפָּנֶיךָ גַם הוּא פְּנִים לְנַחֲרוֹ אַחִיָּה" (כב כ). והביא רש"י: "גַם הוּא" - "אף היא". הרי שהשוותה התורה משפחותיה למשפחות אברהם ג"כ; מה אברהם י"ב שבטים שיצאו מיעקב; ח' בני הגבירות וד' בני שפחות. אף אלו; ח' בני הגבירות וד' בני פילגש.

"הקה לנו לקחם ולמה נמות נגדה" (מו טו)

כאן נאמר הלשון: "לְמַה נָמוֹת נִגְדָה" ואילו בהמשך בפסוק י"ט נאמר הלשון: "לְמַה נָמוֹת לְעֵינֵיהָ". וצריך ביאור לפשר שינוי הלשון.

"כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבטעים" (מו כז)

שבת נופש
 עם הרב אמנון יצחק שליט"א

במלון 'כינר'

פרשת ויחי טו'-טז' טבת 2010-1/2-1
 פרשת כי תשא יט'-כ' אדר 2010-5/6-3

לציבור חדש בתשלום מראש בלבד
03-6777779/557
 בין השעות 9:00-15:30

מדוע נשלח יהודה ולא יוסף להקים בית תלמוד במצרים?

מערכת 'חברותא'

מיוחד 'גנזי המלך'

שאלה: מדוע נשלח יהודה ולא יוסף להקים בית תלמוד במצרים?

תשובה: בספר 'פרקים ממשנתו של הרב יוסף קאלצקי' כתב: מדוע בחר יעקב דוקא ביהודה להקים את הישיבה במצרים ולא ביוסף?!

כאשר ירד יעקב למצרים, הוא שלח לפניו את יהודה, להקים את הישיבה בארץ גושן. [רש"י המביא את דברי המדרש].

הקמת הישיבה בארץ מצרים, נועדה ליצור מקום להשראת השכינה. כי בהיות ארץ מצרים ארץ טמאה ביותר, לא היתה שום אפשרות להשראת השכינה בה, מבלי שתוקם בה ישיבה. וכדברי הגמרא במסכת 'ברכות' (ח.): **ש'מיום שחרכ בית המקדש, אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו, אלא ארבע אמות של הלכה,** כי רק שם יכולה לשרות השכינה, במקום בית המקדש.

אך יש לעיין, מדוע נבחר דוקא יהודה להקמת הישיבה במצרים ולא יוסף?

והרי יעקב בחר ביוסף להעביר לו את התורה שלמד בבית שם ועבר. ואם כן, יוסף היה גדול בתורה יותר מאחיו ואף יותר מיהודה. ולכאורה, היה צריך יעקב לבקש מבנו יוסף, הגדול בתורה, להקים את הישיבה, שבה ילמדו בני ישראל את התורה ברדתם מצרימה.

ונראה לומר: שיעקב אבינו הכיר את התפקיד המיוחד שנועד לכל אחד מבניו

ומכח הכרה זאת הוא בחר להטיל על יהודה בדוקא להקים את הישיבה במצרים ולא על יוסף.

כי תפקידו של יוסף, כפי המתואר בתורה, הוא להיות: **"משל" ו"משפיר"**. אך לא היה זה רק תפקיד גשמי, אלא בעיקר רוחני.

יוסף, על אף שהיה יפה תואר ועל אף שהיה חביב על הבריות, בכל זאת הוא זכה להיות **"משל"** בתאוות החומריות שסבבו אותו מכל עבר. הוא לא הושפע מהסביבה שחי בתוכה, אלא אדרבה, הוא היה המשפיע עליה. הוא עמד בכל הנסיונות, בבית הסוהר, בבית אדוניו ואף בהיותו מושל מצרים הוא נשאר תמים בקדושתו ובטהרתו.

יעקב אבינו ידע, כי זה הוא יעודו ותפקידו של יוסף ובתחום הזה עליו לפעול ולהצליח. ולכן, על אף היותו של יוסף גדול בתורה מאחיו, לא מינה אותו יעקב לתפקיד של הקמת הישיבה במצרים, אלא את יהודה.

יעקב אבינו ידע, כי יהודה, על אף שהוא מלך ומנהיג, יש לו גם את היעוד של הקמת מקום לשכינה במצרים, לפי הגדלות שלו בתורה.

וכך גם הכיר יעקב את יעודיהם של כל אחד מבניו ובהתאם ליעוד המיוחד של כל אחד, הוא העניק להם את ברכתו.

ולדוגמא; את התפקיד המשותף של זבולון ויששכר, של למוד תורה והחזקתה, הכיר יעקב אבינו לפי יעודם של שני אחים אלו ולכן הוא ברך את זבולון שיצליח במסחרו, בצאתו לעסקיו ברחבי תבל, כדי שיוכל לכלכל את פרנסתו שלו וגם את

פרנסת שבט יששכר, שיעודו הוא למוד תורה ללא הפרעה של יגיעה בפרנסה.

יעקב ידע שגם זבולון יכול לגדול יותר בתורה אם לא יצטרך לצאת למסחר לחוץ לארץ. אך יעקב גם ידע, ששבט יששכר לא יוכל להשתלם בתורה ולהוציא מקרבו תלמידי חכמים גדולים אם לא יטול עליו זבולון את עול פרנסתו.

ולכן, ברך יעקב את זבולון, שימלא את יעודו בעולם בצורה המושלמת, שבאמצעות מסחרו, יפרח למוד התורה של כלל ישראל, על ידי שיהיו לעם ישראל תלמידי חכמים, מורים ומחנכים. כך שהקמת התורה כולה בישראל תהיה באמצעות זבולון, גם אם הדבר יהיה על חשבון גדילתו העצמית של זבולון בלמוד תורה.

העולה מהדברים האלו הוא: כי לכל אדם יש יעוד רוחני מסוים, שאותו הוא צריך למלאות בשלמות.

מהו אותו יעוד רוחני? בימי הנביאים, היה הנביא יכול להראות לכל אחד את תפקידו המיוחד שנקבע לו.

היום, שאין לנו נביא, צריך כל אחד בעצמו להשתדל, להתבונן ולהעמיק מה הקב"ה מצפה ממנו באופן מיוחד, לפי תכונותיו ולפי כישוריו.

ידיעת היעוד המיוחד, היא הדבר החשוב ביותר לאדם בעולמו, כי אם הוא אינו יודע אותו, הוא לא ישתדל למלא אותו!

והדבר שיכול לעזור לו ביותר, לגלות לעצמו מהו יעודו המיוחד, הוא פניה בתפילה ובקשה מהקב"ה שיורהו מה הוא מצפה ממנו, במיוחד! ■

דברי אגדה

הנה בספר יראים (תי תיא) לאחד מן הראשונים רבי אליעזר ממיץ כתב חרוש גדול: שמורא שבת נמנה במנין המצוות חוץ ממצוות שמירת השבת וביאר דבריו: שכשם שציוה הקדוש ברוך הוא לתת מורא וכיבוד למקדש, כך ציוה לתת לשבת, שהרי הוקשו זה לזה; דכתיב: **אֵת שְׁבֹתַי תִּשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשַׁי תִּירָאוּ** ('ויקרא' ט). ומהו מורא שבת; שיחשוב אדם בלבו לכבד את השבת ולשמור ולהיות חרד על הדבר. ולא מן השבת אתה ירא, אלא ממי

שהזהיר על השבת.

ובנפרד מכך, מנה את מצוות שמירת השבת, שכמו שהזהיר הקדוש ברוך הוא לתת מורא מי שהזהיר על השבת, כך ציוה לתת את שמירת השבת על לבו, דכתיב בפרשת 'כי תשא': **וּשְׁמַרְתֶּם אֵת הַשְּׁבֹתָ כִּי קֹדֶשׁ הוּא** ('שמות' לא). וכתוב בדברות אחרונות: **שְׁמֹר אֵת יוֹם הַשְּׁבֹתָ לְקֹדְשׁוֹ** ('דברים' ה). ושמירה היא בלב, דכתיב: **וְאָבִיו שְׁמֹר אֵת הַדְּבָר** ('בראשית' לז). וכתוב: **כִּי**

נְעִים כִּי תִשְׁמְרֶם בְּכַבֵּדְךָ ('משלי' כב). ואע"פ שפירשנו שמירת לב, למדנו גם מזה המקרא שצוה יוצרנו שישמר האדם מלעשות מלאכה בשבת. ויש בדבריו חרוש גדול אשר נדרש העמקה בכדי להבינו ומכל מקום יש בדבר זה לעורר את רגשי הקדש שבלב כל יהודי ויהודי, על גודלה ועצמתה של קדושת השבת שהוקשה לכבוד המקדש. ונאמר בה מורא כמו שנאמר מורא מקדש. ■

המטריה הרווחית

מאת הרה"ג חנוך שוורץ שליט"א

להיאבד מתברר שהמטריה החליפה כמה ידים, כך שבכל פעם נשלחה לתיבת הדואר מעטפה המכילה עשרים שקלים.

ויש להסתפק:

א': האם בצלאל חייב להחזיר לכל השולחים את כספם, מלבד הראשון שמצאה? או שמא אינו חייב?

ב': המוצא מטריה כזו, האם עליו לחוש שמא כעת אבדה מבעליה והנו המוצא הראשון וממילא עליו לשלוח את הכסף לכתובתו? או שמא יתכן וכבר המטריה אבדה ונמצאה ע"י אדם אחר ושוב אינו מחויב לשלוח את הכסף לבצלאל?

בצלאל בצלאל ת.ד. 68 בני-ברק. הוא נעמד לרגע, הוסיף את חתימתו המסולסלת ויצא את החנות כשחיוך גדול מרוח על פניו.

בצלאל דגן שכפי שראינו כשרונו היצירתי אינו מוטל בצילו של ספק, שכחן גדול מטבעו היה, כך שכבר בבקורו הראשון באיצקוביץ' הוא השאיר את המטריה למוצא המאושר שהזדרז לשלוח את הכסף ליעדו.

חלפה לה שנה ועל מכתבתו של בצלאל התנוססה ערימת מעטפות. לא פחות משלשים מעטפות המונות יחד שש מאות שקלים נשלחו לביתו! בצרוף תודה על האדיבות היוצאת מגדר הרגיל. כיון שמטריה הינה מסוג החפצים הנוטים

מנהג הבריות לכתוב את שמם וכתובתם על חפציהם, בפרט אלו הנוטים להיאבד, מתוך מטרה שבמדה והחפץ יאבד, המוצא הישר אכן יוכל להשיבו לבעליו.

אך בלבו של בצלאל, טיפוס יצירתי ומקורי, הידוע כמי שניחן בכשרון המצאה פורה ונועז, התנוצץ רעיון מבריק.

על המטריה החדשה אותה רכש זה עתה במאה שקלים בחנות יוקרתית, כתב בצלאל את השורות הבאות:

מוצא נכבד! מטריה זו נרכשה בסכום של מאה שקלים. במדה והנך מעונין לחסוך את הטורח שבהשבתה, כל שעליך לעשות הוא לשלוח מעטפה ובה עשרים שקלים לכתובת הבאה:

האם אפשר לבטל את הגבלת התורם שלא להוציא את הספר מבית הכנסת

תקציר התשובה:

1. נחלקו האחרונים; האם ע"פ הדין אפשר לאדם לשייר בחפץ שמוכר לחברו, מקצת בעלות לענין דבר שאין לו בו שום תועלת חיובית רק להגבלת זכויות המקבל. לדעת קצה"ח (קיא סק"ג): אפשר. ולדעת החזו"א (אה"ע עג יח): אי אפשר. וא"כ לדעת החזו"א הרי שההגבלה שהטילה שרה שלא יוכלו לתת את הספר 'חפץ חיים' לאחר, לא חלה כלל. אך בהגבלה שהטילה על הסדורים שלא יוציאו מבהכ"נ המרכזי יש לדון אם חלה? כיון ששרה עצמה היא חלק מהצבור וא"כ אולי נחשב לה זכות חיובית בשיור זה, שהרי היא כן יכולה להוציא את הסדורים כחפצה וגם נהנית מכך שאחרים לא יוציאו שעי"ז מצוי לה תמיד סדור בביהכ"נ המרכזי.
2. נחלקו האחרונים האם שייך שבן ירש מאביו זכות של בעלות שאין בה ממשות: לדעת קצה"ח (שם ובסי' רעו): אין הבן יורש זכות כזאת. ולדעת ה'נתיבות' (ס"ס רעו): הבן יורש זאת. מכיון שבן נחשב כממשיך של אביו. (וכדבריו מבו' בריטב"א ב"ב קמ"א א).
3. גם לדעת ה'נתיבות', יתכן שרק בן יורש זכות כזאת, כיון שנחשב כממשיך של אביו, אבל לענין ירושת הבעל שאין יורש מדין קרבה (וכמבו' בתוס' ב"ב קיד: ד"ה: מה) אלא נחשב רק כזוכה בממון אשתו, אולי אין הוא יכול לזכות בזכויות אלו, שאין בהן ממש. וא"כ אף לדעת קצה"ח שהשיור ששיירה האשה חל, מ"מ אולי אין הבעל יורש זכות זו ועוברת הזכות לבניה. (עיין כע"ז במתנ"א ז"מ ס"ס יא). אמנם יתכן שלענין הסדורים נחשב ששיירה זכות חיובית וכנ"ל וזה כן הבעל יורש.
4. אם שרה התכוונה להגביל בצורה של תנאי (ולא באופן של שיור מקצת הבעלות בידה) וכונתה שאם ימוכר המקבל את ספר ה'חפץ חיים' תבטל המתנה ולכן אחר לא יכול לזכות בחפץ מכיון שאם יזכה יתבטל קנינו של המקבל הראשון למפרע, הרי ברור שהגבלה זו ממשיכה גם אצל היורשים ('טור' קיא) ואין חלוק לענין זה בין ירושת בן, לירושת בעל.
5. לענין תרומת הסדורים ודאי שלא היתה כונתה לאופן של תנאי, שאם כן אם יוציאו פעם סדור היתה מתבטלת תרומת סדור זה למפרע ובודאי שאין רצונה בכך.

בשעה טובה ומוצלחת יצא הספר

מבצע! 302 עמודי כרומו בצבעים ב-50 ש"ח בלבד!

עולם התשובה

בהוצאת ארבע כופות

ניתן להשיג בארגון 'שופר'

03-6777779

